

FŐVÁROSI MELLÉKLET

SÁSKA GÉZA

A közoktatás néhány problémája egy hirtelen decentralizált városban: Budapesten¹

Európának azon a részén, ahol 5-6 évvel ezelőtt még szilárdnak hitt államok voltak, mára többjük örömujiogás közepette bomlott több részre. Az államok, államszövetségek felbomlásához vezető dezintegráció a régebbi és az új államokon belül is egyaránt folytatódott, az előzőkhez hasonló érzületek közepette. Soha nem látott mértékben váltak szét és váltak önállóvá települések. Magyarországon például a 80-as évek végén megközelítőleg 1700, ma pedig némileg kevesebb mint 3200 autonóm, egyenrangú önkormányzat intézi a helyi társadalmak ügyét.

A közjó, a közösségi érdekek jelentése üressé vált a korábbi, a szocializmust építő évtizedek alatt, és nem volt a hitetlenné vált és ezért megbukott MSZMP-n kívül más politikai erő, amely a decentralizáló törekvések ellensúlyaként jelenhetett volna meg. Ez lehet az egyik magyarázata annak, hogy a kelet-európai országok többségében az egyes városok, közigazgatási hirtelen, egy-két év alatt érték el (és esetenként messze meghaladták) az autonómiának azt a szintjét, amelyhez Európa nyugati felén a központi integráló erő fokozatos visszaszorításával évtizedek alatt jutottak el. Olyan korszakban élünk, amelyben az iskolák, kerületek, városok és térségek együttműködési szándéka a verbalitáson nem sokkal jutott túl, ugyanakkor a koordináció intézményes lehetősége erősen csökkent.

Egy ilyen világ hihetetlenül színessé, megújulás és a fejlődés lehetőségét is magában hordozóvá válik, de ugyanakkor elbizonytalanítóvá is. A gyors változások kellette érzelmek feldolgozásához idő és türelem kell, és az is, hogy az új, a korábban teljesen ismeretlen problémák tudatosulásán túljussunk. Tanulással ugyan lerövidíthető, de mégis csak idő kell ahhoz is, hogy megteremtjük a központosítással együtt járó integráció és a helyi társadalmak szervező erejére hagyatkozó, dezintegrációt okozó decentralizáció közötti egyensúlyt. Az pedig, hogy a demokratikus Magyarország fejlődni képes, már látszik a májusban megválasztott új kormány és az új parlament első lépéseiből. Egyre több jel utal arra, hogy az egyensúly megteremthető az országban és Budapesten, Magyarország kétféle városában.

Történelmi visszatekintés

Kezdjük egy történelmi visszpillantással. A Duna két partján levő város életét két emlékezetes központosító lépés határozta meg. Mára már nem kavar indulatokat a három kisváros: Óbuda, Buda és Pest lassan 125 éve történt egyesítése, de ennél

¹ Ez az írás az Európa Tanács „A városok és az oktatás” munkabizottsága által szervezett Oktatás és a komprehenzív várostervezés című lyoni konferencián elhangzott előadás alapján készült.

mélyebb hatása az, ami 1950-ben történt, amikor a főváros körüli községekből és kisebb településekből teremtették meg a huszonkét kerületből álló metropolist.

Az ötvenes évek elején a kerületek önállósága elenyészőnek volt tekinthető, a város erős központi irányítás alatt élt. Noha az idők múlásával a kerületek jogköre lépésről lépésre bővült, ennek ellenére az elmúlt negyven esztendő alatt ezekben az új kerületekben nem hunyt ki az egyszer volt önállóság élménye. A központot, az államot határozottan elutasító 1988–89-es politikai fordulat a kerületek önállóságát is ígérte.

E szándékot szentesítette a három évvel ezelőtt megalkotott fővárosi törvény, amelyben – ha jól tudom, Prágához ugyan hasonlóan, de Nyugat-Európában példátlan módon – minden egyes kerület lényegében önálló városi jogot kapott. Egy-egy Budapesttől való elszakadást kezdeményező kerületi népszavazás jól mutatja, hogy a kerületek közötti igen szerény koordináció is terhes tud lenni. Soroksár kiválása példázhatja az egy-egy kerületen belüli autonómiaérzés erősségét.

A főváros és a kerületek egyenrangú, azonos szintre helyezésének a következményei mára már tisztán látszanak: elsőbbséget mindig a helyi igények élveznek, a kerület határát meghaladó érdekekkel szemben általában érzéketlenség mutatkozik.

Budapesten is, mint sok hasonló helyzetben levő városban, nagyon nehéz például szemétegetőnek helyet találni, és nagyon nehéz a várost elkerülő autótűt nyomvonalát kijelölni. Egy kerületi önkormányzat – környezetvédelmi szempontokra hivatkozva – meg tudta akadályozni, hogy Lady Diana lerakja a mozgássérültek képzésében világszerte elismert sikereket felmutató Pető Intézet alapkövét. A kérdés az oktatás területén is mindig az, hogy hol húzódik a lokalitás határa.

Munka- és felelősségelosztás a főváros és a kerületek között

Alapfokú oktatás, óvoda

Sokkal együtt helyénvaló elvnek tartom magam is, hogy a 3–6 évesek számára a közösségi óvodát, és az általában 14 éves korig tartó alsó fokú oktatást az az önkormányzat szervezze, amelyikben a gyermekek, illetve szüleik többsége lakik. Nem vitatja senki tudtommal, hogy a kerületek legyenek a felelősek ezen intézmények működtetéséért.

Elsősorban az erős demográfiai hullámvölgy miatt nincs ma gond az óvodai ellátás megszervezésében. A kerületi önkormányzatok értékesítik vagy más célokra használják az óvodák kiürülő épületeit. Az egyre kevesebb gyermek meghatározó többsége má még helyet talál a közösségi óvodákban, de már látható, hogy az ezredforduló környékén az újabb demográfiai hullámbegy megjelenésekor további férőhelyekre lesz szükség. Feltehetőleg ismét több közösségi óvoda kell, hacsak a magánszféra meg nem erősödik, hacsak meg nem változik a munkaadók magatartása. Amíg a nyolcvanas években az üzemek, gyárak egyfajta kötelezettsége volt óvodák fenntartása, az óvodások 17–20%-ának jutott hely az egyik, vagy a másik szülő munkahelyének óvodájában, ma mindössze 5–7%-uknak. Az időközben megnyílt magán-, illetve egyházi fenntartású óvodák a megszűnt férőhelyek 8%-át tudták pótolni öt esztendő alatt.

A kerületek felelnek a 6–14 éves korosztály számára szervezett alapfokú oktatásért. Ma Budapesten az önkormányzatok 366 általános iskolát tartanak fenn, ahová 156 ezer tanuló jár. Huszonöt magániskolába pedig háromezeröttszázan iratkoztak be.

Az alapfokú oktatásban, miképpen az óvodákban is, egyre kevesebb a gyermek, s az épületek közül néhányat a kerületi önkormányzatok eladnak, illetve más

célokra használnak. Az újabb demográfiai hullámhegy eljövetele esetén tanteremhiány fenyegethet.

Noha az oktatási ingatlanok körében tetemes a mozgás, sem a kerületek egymás között, sem a kerületek és a főváros között lényegében nincs erről érdemi egyeztetés. Mindennek az is a következménye, hogy a demográfiai hullám okozta zsúfoltságot a középfokú intézményekben nem lehetett enyhíteni, mert a kerületek nem adnak át sem egymásnak, sem a fővárosnak épületet, feladatot meg nem vesznek át. Akár időlegesen sem.

A középfokú oktatás

Noha szinte mindegyik középfokú intézmény vonzáskörzete túlmutat a kerület határára, mégis a hetvenes évek óta a gimnáziumok többsége ma a kerületek fenntartói kötelezettségébe tartozik: a 88 budapesti gimnázium közül 55. A fennmaradó iskolákon az egyetemek, az egyházak és a magániskolák, valamint a fővárosi önkormányzat osztozik.

A fenntartói megosztottságból is látható, hogy a gimnáziumok helye állandó viták tárgya. Nem lehet azon csodálkozni, hogy a nagy tekintélyű, válogatott gyermekeket magához vonzó és oktató, felsőfokú tanulmányokra felkészítő iskolák fenntartási joga a kerületeknek és a fővárosnak egyaránt kedves. Ugyanakkor a kevesebb kiváltságot oktató, szerényebb presztízsű gimnáziumokat a kerületek hajlamosak a főváros hatáskörébe utalni, különösen akkor, ha az iskola épületét fel kellene újítani. Megtehetik, hiszen törvényeink szerint, ha a kerület nem kívánja többé fenntartani középfokú intézményét, a főváros köteles átvenni azt.

A gimnázium kötődik legszorosabban Budapesthez, mert a városon kívülről ezt a képzési formát látogatják a legkevesebben, a lokalitás érzetének tehát kimutatható oka van.

1. táblázat

Az első osztályba jelentkezettek megoszlása a tanulók lakhelye szerint %-ban²

Iskolatípus	A tanulók lakhelye	
	Budapest	nem Budapest
Gimnázium	85,7	14,3
Szakközépiskola	72,9	27,1
Szakmunkásképző	65,9	34,1
Szakisola	73,0	27,0
Összesen	75,8	24,2

Az ország szakképző hálózatának megközelítőleg 25%-a Budapesten koncentrálódik, ennek következtében a főváros a fenntartója az országos feladatokat ellátó műszaki iskoláknak.

A szakközépiskolák esetében is differenciált a kép. A dinamikus fejlődő közgazdasági és kereskedelmi Szakközépiskolák tanulói elsősorban budapestiek. Az ipari szakképző iskolák diákjai és a szakmunkástanulók az előbbieknél számottevően nagyobb arányban a Budapest környéki településekről járnak be naponta, a távolabb lakók számára azonban kollégiumokat tart fenn a főváros. A

² A Fővárosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala adatai alapján.

testi és értelmi fogyatékos gyermekek képzéséért, és az állami gondoskodásban levő gyermekek otthonaiért a főváros tartozik felelősséggel.

A finanszírozás

Lényegében két forrásból finanszírozzák a közoktatást Magyarországon. Az ország költségvetésében a képzési formák – például óvoda, kollégium, gimnázium – szerint megállapított fejkvótát megkapja valamennyi önkormányzat. Ezt az összeget az önkormányzatok többsége 10-14%-kal bővíti a helyben rendelkezésre álló pénzforrásokból. Az egymással érintkező kerületek határait keresztező óvoda és általános iskola választása pénzügyi tekintetben már ¹⁴központon egyensúlyt teremt, de csak akkor, ha az érintett önkormányzatok ¹⁵azonos nagyságrendben emelték meg a központi fejkvótát. Gyakori, hogy az egy-egy jobb hírű – többnyire a város központjában levő – általános iskola vonzereje akkora, hogy a tanulónak az átlagosnál nagyobb hányada nem is a kerületben lakik. Ebben az esetben, mint az agglomerációból bejáró vagy kollégista gyermekek esetében a központi szinten megállapított fejkvótát meghaladó képzés költségeit az iskolafenntartó kerületi, a középfokú oktatás esetében pedig a fővárosi önkormányzat állja, nem pedig az, amelyek erre a célra gyűjtötte be, ezen a címen kapta meg a pénzt. Ekképpen az kerül rosszabb helyzetbe, amelyek jobb, népszerűbb iskolát tart fenn, illetve országos vagy egy kerület határait meghaladó feladatot lát el.

E problémák feloldására az önkormányzatok között előzetes megállapodás megkötésére eddig még nem került sor a kerületek között. Az országos feladatokat ellátó Fővárosi Önkormányzat pedig lemondott arról, hogy az országban levő háromezernél több települési önkormányzat mindegyikével megállapodást kezdeményezzen akár pénzügyekben is. Ennek ellenére iskolából gyermeket ki nem tiltottak, egymás ellen az önkormányzatok pert nem indítottak Magyarországon.

Tanterv- és iskolaszervezet-politika

Budapest olyan város, amelynek a bölcsődétől az egyetemig teljesen kiépült iskolarendszere van. Am e rendszer működését igen nehéz ma összehangolni. Ennek alapvetően az az oka, hogy egyfelől valamennyi kerület a maga hatáskörébe tartozóan megváltoztathatja az iskola képzési jellegét, másfelől pedig az iskolán belül a pedagógusok lényegében maguk választhatják meg, hogy melyik életkorban és melyik osztályban mit tanítsanak. E spontán innováció következtében kétségtelen, hogy jelentős pedagógiai eredmények születhetnek, ugyanakkor igen gyenge a garancia arra, hogy az egyik iskolában megkezdett tanulmányokat érdemben lehessen folytatni a másikban, és a kiadott bizonyítványok azonos tudást igazoljanak. Félő, hogy a közműveltség értelme és tartalma kezd kiüresedni. E koordinálatlanság alapvető oka egyfelől az, hogy a korábbi kormányzat nem készítette el a kereteket adó Nemzeti alaptantervet, de politikai nyomásnak engedve szinte korlátlanul engedélyezte valamennyi iskolai kísérlet beindítását. Másfelől pedig 1985 óta nincs felügyeleti rendszer, és még tart a vita az új bevezetéséről. A képzés minőségét mutatóértékelési rendszer kiépítése még nem kezdődött el.

Az iskolák átalakulása mutatja a helyi érdekek irányát. 1990 előtt egységes, 14 éves korig tartó alapfokú oktatás volt Magyarországon. Az állam által szavatolt egységesség egyfajta tagadásaként törvényi lehetőség nyílt arra, hogy a gimnáziumi képzés ne 14, hanem már 10, illetve 12 éves korban kezdődjön, éppen úgy, mint a II. világháború előtt. A biztos felsőfokú továbbtanulási ígéretével induló gimnáziumokból és általános iskolákból átalakuló iskolák törekvéseit

természetesen támogatták a kerületi önkormányzatok, hiszen képviselőtestületeikben szinte kizárólag értelmiségiek ülnek. A 6 és 8 osztályos gimnázium a kerület értelmiségének, köztisztviselő rétegének képzését szolgáló iskola, amely tehát komoly, erős támogatottságot élvező helyi ügyvé vált. Az értelmiségi arculatú kerületekben pedig természetesnek tekinthető az átalakulások nagy száma. Nem meglepő, hogy az ilyen iskolákban előfordul hétszeres túljelentkezés, és az sem, hogy elsősorban a kerületi és a város más részében lakó értelmiségiek gyermekei jutnak át a felvételi vizsgákon.

A városban szinte mindenütt rendkívül gyorsan – mindössze négy esztendő alatt – 37 ilyen iskola alakult át jószerevel koordinálatlanul. Az ugyanarra a célra szerveződő iskolák képzési programja egymással alig vethető össze, gyermek egyikből a másikba különbözőzeti jellegű vizsga nélkül át nem iratkozhat. Minthogy új iskolaépület nem épült, a hosszabb képzési idejű gimnáziumok a már meglévő tantermek felét, negyedét foglalták el. Ennek következtében ebben az esztendőben a nyolcosztályos általános iskolát befejező 14 éves fiatalok közül 1400–1500 számára nem jutott gimnáziumi férőhely, ott ahol szeretne volna.

Ugyanakkor, egyfajta gyengén koordinált komprehenzivitás felé mutató – többnyire spontán – folyamat is megindult, elsősorban a szakképzés keretei között. A gimnáziumi helyekben mutatkozó hiány, valamint az előreláthatóan csökkenő tanulólétszám arra készítette az igazgatókat, hogy az addig tiszta, egyprofilú intézményekben gimnáziumi osztályokat is nyissanak, az érettségizetteknek még további kétéves technikusképző osztályokat szervezzenek, szakiskoláknak adjanak helyet ugyanabban az épületben. E koordinálatlan szerkezetpolitika következtében a társadalmi különbségek növekedtek a városban, talán éppannyira, mint bármelyik nyugat-európai nagyvárosban.

A koordináció irányába mutató jelek

Általános az a nézet, hogy a decentralizált rendszert továbbra is fenn kell tartani, azonban a koordináció lehetőségét meg kell erősíteni. Számos jel utal arra, hogy erre szándék is van. A parlament már tárgyalja az önkormányzatokról szóló törvény módosítását. A javaslat szerint a fővárosnak – miképpen a megyéknek – növekszik az integráló szerepe a középfokú oktatásban, a pályaválasztásban és koordinálhatja az iskolaszervezet-politikát. A kormányzat bejelentett szándéka, hogy legkésőbb a jövő év elejére elkészíti az egész országra érvényes Nemzeti alaptantervet, ezzel az oktatás tartalmi kérdéseiben is megteremtí a jogbiztonságot. Az új kormány programja szerint 10 osztályos lesz az általános képzés, amelyet kötelező vizsga zár. Erre épül majd a szakképzés és a négyévesről kétévesre formált középfokú képzés is. A gimnáziumok pedig a felsőoktatás és a közoktatás szempontjai szerint szervezett kétszintű érettségi vizsgával fognak záródni. Ha ez valóban így lesz, Budapest iskolarendszere jelentősen meg fog változni.

Nemcsak én bízom abban, hogy a közoktatás koordináltabbá válik, és a jelentős, nagy léptékű reformhoz nélkülözhetetlen anyagi és politikai támogatás rendelkezésre fog állni. Budapest, e viágváros, iskolarendszere – mint az országé –, harmonikusan fog működni a város polgárainak megelégedésére. Ennek első próbája éppen az önkormányzatokról szóló törvény lesz, ha növekszik a koordináció, van esély sikeres központi reformot indítani. Ha nem, akkor nincs. Ugyanakkor nemcsak én tartok attól, hogy amilyen hirtelen decentralizálódott, válaszképp ugyanolyan gyorsan központosul a közoktatás. Az egyszűly ismét elveszhet.

IDEGENNYELVŰ TARTALOMJEGYZÉKEK

CONTENTS

<i>Teréz Virág</i> : Great-Grandchildren of the Martyrs – The Effect of the Holocaust after 50 Years	3
<i>Ágnes Vámos</i> : Fragments from the Past of Schooling with Instruction in Two Languages –French and Italian Academic Secondary School in Interwar Phase	7
<i>Tihámér Kiss</i> : Foundation of the Mathematical Thinking of the Children and Methodics of Improving It	14
VIEW POINTS	
„Developing of Curriculum Is Not the Business of the Politicians” - An interview with <i>Arieh Lewy</i> , the Professor of the Pedagogical Department at Tel-Aviv University (<i>Tamás Schüttler</i>)	25
WORLD REVIEW	
<i>Anna Zsigmond</i> : Education and Schooling in the Israel Kibbutzes	33
<i>Yvonne Csányi-Márta Zsoldos</i> : A World Conference on the Education of Those of Special Needs	41
The See in a Drop. Religious Instruction in the Countries of the European Community (Compiled and translated by <i>Mrs. László Majzik</i>)	51
HORIZON	
<i>Katalin G. Havas</i> : The Principle of Non-Contradicting	60
FROM OUR PAST	
„I would also grumble though, but...” - A Conversation with <i>György Agárdi (Katalin Lányi)</i>	68
STUDIO	
<i>Andrea Mrs Mayer Bartal</i> : The Budai Was Elected by Those of Class 4 of Kincskereső (Treasure-Seeker) School and Their Parents	79
CRITICS - OBSERVER	
<i>Gábor Sztzehlo</i> , the Children-Educator (<i>Imre Trencsényi</i>)	88
<i>Lexi</i> and the Butterfly Dance (<i>Tibor Székely G.</i>)	93
<i>Janusz Korczak</i> , the „Constitutional” Pedagogue (<i>Éva Makai</i>)	95
The Children of the Future (<i>Mária Frick</i>)	98
<i>Ars Sacra (László Trencsényi)</i>	106
METROPOLITAN SUPPLEMENT	
<i>Géza Sáska</i> : A Few Problems of Public Education in a Suddenly Decentralized City: in Budapest	107

INHALT

<i>Teréz Virág</i> : Die Urenkel der Märtyrer. Die Wirkung des Holocaustes nach 50 Jahren	3
<i>Ágnes Vámos</i> : Fragmente aus der Vergangenheit des zweisprachigen Unterrichts. Französisches und italienisches Gymnasium zwischen den zwei Weltkriegen	7
<i>Tihámér Kiss</i> : Die Fundierung des mathematischen Denkens und ihre Entwicklung	14
ANSICHTEN	
„Die Lehrplanentwicklung ist nicht die Sache der Politiker” – Interview mit <i>Arieh Lewy</i> dem Professor des Pädagogischen Lehrstuhles der Universität von Tel-Aviv (<i>Tamás Schüttler</i>)	25
WELTSPIEGEL	
<i>Anna Zsigmond</i> : Erziehung und Unterricht in den Kibbutzen von Israel	33
HORIZON	
<i>Katalin G. Havas</i> : Das Prinzip der Ausschließung der Kontradiktion	60
AUS UNSERER VERGANGENHEIT	
„Auch ich möchte murren, aber...” Interview mit <i>György Agárdi (Katalin Lányi)</i>	68

Az Új Pedagógiai Szemle 1994. évi tartalomjegyzéke XLIV. évfolyam

TANULMÁNYOK

A nonprofit szervezetek és az oktatás – Kerekasztal-beszélgetés (Pócze Gábor)	9 35
Az Iskolafejlesztési Alapítvány	9 3
Csapó Benő: Az induktív gondolkodás fejlesztése és a vizsgák	6 36
Cserné Adermann Gizella: A saját élmények szerepe a konfliktus- megoldások tanulásában	11 33
Csoma Gyula: A törvény szelleméről	7-8 21
Csoma Gyula: Az eszme genealógiája – a működés alapelvei	3 21
Deme Tamás: Játék az idővel avagy szinkrón metszet és időszintézis	6 3
Dratsay Zsigmondné: Pedagógiai dilemmáim a XX. század végén	2 8
Gáspár László: Az iskolaügy modernizációja; innováció és reform	11 4
Halász Gábor: Közoktatás-politika Magyarországon a 90-es évek elején	7-8 3
Horváth Attila: A fejlesztés piaca és a piac fejlesztése	9 26
Horváth-Szabó Katalin: Konfliktusmegoldó stratégiák	11 28
Illyés Sándor: A különösség problémája a neveléstudományban	1 9
Kiss Tihamér: A gyermekek matematikai gondolkodásának meg- alapozása és fejlesztésének metodikája	12 14
Korzenszky Richárd: A természettudományos tárgyakat tanítók felelőssége	1 3
Kronstein Gábor: A történelemtanítás esélyei a posztmodern korban	10 13
Loránd Ferenc: Az iskolai demokrácia mint fejlesztési probléma	9 61
Loránd Ferenc: Ellentmondások az oktatásügy demokratizálódási folyamatában Magyarországon	1 14
Marx György: A pedagógus szerepe az információ korában	5 13
Mihály Ottó: Iskolafejlesztés és közoktatás-politika	9 5
Mihály Ottó: Kérdések az iskolai vizsgákról	6 16
Mihály Ottó–Trencsényi László–Vekerdy Tamás: Alternatív peda- gógusképzés – alternatív pedagógiák	9 69
Mitter, Wolfgang: A XXI. század kihívása: az egyetemes oktatás	3 13
Mátrai Zsuzsa: A helyi tantervek szerepe a tömegoktatásban	7-8 37
Nagy József: A vizsgák magyarországi jövőjéről	6 25
Nagy Mária: Gondolatok a közép-európai tranzitváróban	3 3
Petrin László: Humán reform és hitoktatás	2 3
Somogyi Ferenc–Somogyi Katalin: A tantestületek szociálpszicho- lógiai szerkezetéről	1 26

<i>Somogyi Katalin–Somogyi Ferenc: A tantestületek szociálpszichológiai szerkezetéről</i>	1	26
<i>Stratégiák és diagnózisok. Trencsényi László és Pócze Gábor dialógusa az iskolakutatás új megrendelőiről</i>	9	88
<i>Surányi Bálint: Lakossági, szülői vélemények az iskolázás egyes kérdéseiről</i>	3	34
<i>Szekszárdi Júlia: Az IFA és a pedagógus-továbbképzés</i>	9	80
<i>Szekszárdi Júlia: Konfliktus és pedagógia</i>	11	17
<i>Trencsényi László: A környezetfüggőség kihívásai az iskolafejlesztésekben</i>	9	44
<i>Trencsényi László: Komplexitástól környezetfüggésig</i>	3	30
<i>Trencsényi László–Mihály Ottó–Vekerdy Tamás: Alternatív pedagógusképzés – alternatív pedagógiák</i>	9	69
<i>Vámos Ágnes: Kell-e az iskoláknak a kétszintű standard érettségi vizsga?</i>	6	48
<i>Vámos Ágnes: Töredékek a kétnyelvű iskoláztatás múltjából – Francia és olasz gimnázium a két világháború között</i>	12	7
<i>Vámos Tibor: Forradalmi változások és tartós folyamatok egy informatikai kísérlet tükrében</i>	5	17
<i>Váriné Szilágyi Ibolya: Másság, különbözőség, együttesség: a felelős állampolgár születése</i>	7-8	44
<i>Végyvári Imre: A felsőoktatási felvételi rendszer ma és holnap</i>	6	56
<i>Vekerdy Tamás: Tanszabadság?</i>	9	53
<i>Vekerdy Tamás–Mihály Ottó–Trencsényi László: Alternatív pedagógusképzés – alternatív pedagógiák</i>	9	69
<i>Virág Teréz: A mártírok dédunokái – A holocaust hatása 50 év után</i>	12	3
<i>Zrinszky László: A pedagógiai kommunikáció elméletéről</i>	5	5
<i>Zrinszky László: Antropológia, emberkép és pedagógia</i>	10	4

NÉZŐPONTOK

<i>A megértés problémája és a pedagógia – Beszélgetés Bacskák Gáborral a posztmodern pedagógiáról (Kronstein Gábor)</i>	10	37
<i>„A tantervfejlesztés nem a politikusok dolga” – Interjú Arieħ Lewyvel, a Tel–avivi Egyetem Pedagógiai Tanszékének professzorával (Schüttler Tamás)</i>	12	0
<i>Az egyházi iskolák társadalmi igényeket elégítenek ki – Interjú Ternyák Csaba püspökkel, a Magyar Katolikus Püspöki Kar titkárával</i>	2	15
<i>Gyűlölet és tolerancia – Beszélgetés Derdák Tiborral (Both Mária)</i>	3	46
<i>Heffner Anna: Vélekedések helyett tények – Helyreigazítás Horváth Attila A fejlesztés piaca és a piac fejlesztése című cikkéhez</i>	11	63
<i>Horváth Attila: Válasz</i>	11	66

Minden gyermek eltérő bánásmódot igényel – Kerekasztal-beszélgetés a beteg vagy mozgássérült és az egészséges gyermekek közös iskolai neveléséről (Szerkesztette: Győri Anna)	4	65
Mire jó a neveléstudomány? – Kerekasztal-beszélgetés az MTA Pedagógiai Bizottságának tagjaival	2	19
„Nem sokat tudok kezdeni a semleges iskola elvont jelszavával” – Pataki Ferencsel beszélget Schüttler Tamás	1	31
Parti Krisztina–Sió László: De jó, hogy más! Részletek egy konferencia gondolataiból	11	50
Politizáló fiatalok I. – „Az összefogás az, ami itt hiányzik” – (Szabó Ildikó interjúja középiskolásokkal)	1	43
Politizáló fiatalok II. – A többség és a kisebbség (Szabó Ildikó beszélgetése középiskolásokkal)	3	56
Ritó László: Humanizáljunk humanusan	2	28
Sió László–Parti Krisztina: De jó, hogy más! Részletek egy konferencia gondolataiból	11	50
Újrágondolt történelem – Rádiós beszélgetés Lengyel Lászlóval (Vágner Mária)	11	41

LÁTÓKÖR

„A bagoly ne pusztán annyit jelentsen, hogy ott gubbaszt a sarokban!” – Beszélgetés Persányi Miklóssal (Both Mária–Csorba F. László)	7-8	179
Csorba F. László: Válasz saját kérdéseimre	7-8	163
G. Havas Katalin: A nem-ellentmondás elve	12	60
G. Havas Katalin: Fejlődik-e a tudomány?	10	46
Gage, N. L.: Művészet, tudomány és tanítás egy eklektikus purista szemszögéből	1	55
Egy elmaradt válasz helyett – Válogatás Juhász Nagy Pál műveiből	7-8	135
Kamarás István: Nyíri Tamás (1920–1994)	10	57
Nincs természet – teremtés van! – Beszélgetés Barsi Balázssal (Both Mária–Csorba F. László)	7-8	169
Szakály Andrea: „A mai helyzet törvényszerű és elkerülhetetlen”	7-8	161
Természet – hit – tudás – Válaszok egy körkérdésre	7-8	139

NEMZETISÉGI NEVELÉS

Drahos Ágoston: A nemzeti kisebbségi intézmények tanítási nyelve és az azonosságtudat	7-8	183
Drahos Ágoston: Nemzeti kisebbségi oktatásunk optimális iskolatípusai	3	69
Meláth Ferenc: Hazai nemzetiségi pedagógusképzésünk helyzete és továbbfejlesztésének feltételei	3	76

VILÁGTÜKÖR

Assessing Learning Achievement – A tanulmányi eredmények változásának értékelése (Válogatta és fordította: <i>Majzik Lászlóné</i>)	7-8	63
<i>Berenfeld, Borisz</i> : Keleti és nyugati iskolák összekapcsolása a számítógépes távközlésen keresztül (Fordította: <i>Bajomi Lázár Péter</i>)	5	22
<i>Berg, Hans Christoph</i> : Iskolaszabadság Európában – Az állam iskolájától az állampolgárok iskolájáig (Fordította: <i>Bessenyei Nóra</i>)	5	28
<i>Blaauwendraat, Evert</i> : Az alapfokú oktatás szabadságának és sokszínűségének 75 éve Hollandiában (Fordította: <i>Bessenyei Nóra</i>)	5	43
<i>Csányi Yvonne</i> –Zsoldos Márta: Világkonferencia a speciális szükségletűek neveléséről	12	41
<i>Davidov, Vaszilij V.</i> : A gyermekek és a fiatalok helyzete a mai Oroszországban	7-8	51
<i>Döbert, Hans</i> : A keletnémet iskola átalakulása (Fordította: <i>Majzik Lászlóné</i>)	3	90
Education for All – Nevelést mindenkinek. Válogatás egy UNESCO–konferencia anyagából (Válogatta és fordította: <i>Majzik Lászlóné</i>)	2	63
<i>Göstemeyer, Karl-Franz</i> : Van-e pedagógia a modernitás után? (Fordította: <i>Kopp Erika</i>)	10	28
<i>Kozakiewicz, Mikolaj</i> : Az oktatási pluralizmushoz vezető rögös út Közép- és Kelet-Európában (Fordította: <i>Bajomi Lázár Péter</i>)	3	81
<i>Majzik Lászlóné</i> : Cseppben a tenger. A nemzeti lojalitás és a kulturális identitás konfliktusai	11	87
<i>Majzik Lászlóné</i> : Cseppben a tenger. Vallásoktatás az Európai Unió országaiban	12	51
<i>Preuss-Lausitz, Ulf</i> : Megváltozott gyerekek – változó iskola (Fordította: <i>Szekszárdi Ferenéné</i>)	7-8	56
Rapport mondial sur l'éducation – Világjelentés a nevelésről (Válogatta és fordította: <i>Majzik Lászlóné</i>)	4	95
<i>Senesh, Lawrence</i> : Egy javaslat és az Organikus Tanterv megszületése	1	67
<i>Skiera, Ehrenhard</i> : Gyerek és iskola – egy emberbarát pedagógia körvonalai (Fordította: <i>Bessenyei Nóra</i>)	5	40
<i>Szabó László Tamás</i> : Kisebbségek európai oktatási rendszerekben: kihívás és válasz kísérletek	11	94
<i>Török Judit</i> : Egy matematikatanár angliai tapasztalatai	7-8	83
Worldwide Action in Education – Világméretű akció a nevelésért (Válogatta és fordította: <i>Majzik Lászlóné</i>)	6	75
<i>Zsigmond Anna</i> : Nevelés és oktatás az izraeli kibucokban	12	33
<i>Zsoldos Márta</i> –Csányi Yvonne: Világkonferencia a speciális szükségletűek neveléséről	12	41

MŰHELY

A vadkörte című japán mese alapján készült metszet, harminchárom gyermek közös alkotása – (<i>Jamagava Júki</i> riportja egy japán pedagógussal)	2	52
<i>Beleznai Ildikó</i> – <i>Büki Péter</i> : Rituálinnovatív terápia alkalmazása	10	71
<i>Békési Ágnes</i> : Én leraktam követem	5	59
<i>Büki Péter</i> – <i>Beleznai Ildikó</i> : Rituálinnovatív terápia alkalmazása	10	71
<i>Freinet, Célestin</i> : A gyerekek alapvető jogainak és szükségleteinek chartája	5	55
<i>Freinet, Célestin</i> : A madarak nem járnak lépcsőn. Részlet	5	79
<i>Freinet, Célestin</i> : Hogyan kezdjük alkalmazni a Freinet-technikát? Előadásrészletek	5	73
<i>Freinet, Célestin</i> : Pedagógiai alapelvek	5	53
<i>Freinet, Célestin</i> : Technikák	5	57
<i>Fulghum, Robert</i> : Már az óvodában megtanultam mindent, amit tudni érdemes. Életszabályok. Részlet.	5	65
<i>Galambos Rita</i> : Lehet-e indiánokat festeni a fenyőerdő közepébe?	5	61
<i>Galambos Rita</i> – <i>Horváth H. Attila</i> : Egy alternatív pedagógia meghonosodásáról	5	51
<i>Horváth H. Attila</i> – <i>Galambos Rita</i> : Egy alternatív pedagógia meghonosodásáról	5	51
<i>Karczewicz Ágnes</i> – <i>Miehle Anna</i> : Óvodai „játékpedagógia”	5	66
<i>Kiss Mária Rita</i> – <i>Máté-Tóth András</i> : Tanulható-e a demokrácia?	10	89
<i>Kóta Dénes</i> : Vitorlázó repülés – Fejezetek egy iskolaigazgató naplójából I.	5	81
<i>Kóta Dénes</i> : Vitorlázó repülés – Fejezetek egy iskolaigazgató naplójából II.	6	87
<i>Máté-Tóth András</i> – <i>Kiss Mária Rita</i> : Tanulható-e a demokrácia?	10	89
<i>Mayerné Bartal Andrea és munkatársai</i> : A Kincskereső iskola 4. osztályosai és szüleik a Budait választották	12	79
Megvetéssel, bebörtönzéssel nem lehet az embereken segíteni! – Osztályfőnöki óra az AIDS-ről, a homoszexualitásról és a prostitúcióról (<i>Schüttler Tamás</i>)	11	75
<i>Miehle Anna</i> – <i>Karczewicz Ágnes</i> : Óvodai „játékpedagógia”	5	66
„Nem szeretném, ha az itteni gyerekek arcáról is eltűnne a mosoly” – Beszélgetés <i>Yoko Yamakawával</i> a japán és a magyar iskoláról – (Az interjút készítette és angolból fordította: <i>Pálfi Ágnes</i>)	2	46
<i>Pavlicsek Zsolt</i> : Tanulóink félelmei 1994 tavaszán	11	68
<i>Pons, Claude</i> : Hogyan kezdtem?	5	75
<i>Porkolábné Kóra Zsuzsa</i> : A beszélgetőkörtől a plénumig	5	77
<i>Pálfiné Kovács Ágnes</i> : Egy projekt története. Ősztündér alakváltozásai	5	70

<i>Rostáné Baráth Edit: A szülők a Freinet-t választották</i>	5	63
<i>Simonfi Zsuzsanna: Az értékelés és az osztályozás problematikája</i>	7-8	187
<i>Szirtes László: Filozófia kisiskolásoknak</i>	10	58
<i>Szőke Erika: Egészségesen élnek-e a középiskolások?</i>	4	77

MÚLTUNKBÓL

<i>Iván László: Helytörténet és pedagógia</i>	6	97
<i>Lányi Katalin: „Én is dohognék ám, de...” – Beszélgetés Agárdi Györggyel</i>	12	68
<i>Pogány Mária: „Neveletlenek nevelnek neveletleneket”</i>	2	32

HATÁROKON TÚL

<i>Kronstein Gábor: Magyar olvasáskultúra a Kárpát-medencében</i>	6	70
<i>Rangot és kitüntetést jelent nagyenyedi diáknak lenni... – Interjú Kriszba Jenővel a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium igazgatójával (Parászka Mária Szonja)</i>	11	80
<i>Varga Frigyes: A kétnyelvűségről</i>	6	63

KRITIKA-FIGYELŐ

<i>A jövő gyermekei (Frick Mária)</i>	12	98
<i>A kisiskolák ma (Pöcze Gábor)</i>	1	88
<i>A kutatásban az a nehéz, hogy gondolkodást igényel (Bernáth József)</i>	5	99
<i>Ars sacra (Trencsényi László)</i>	12	106
<i>A világ városai a történelem sodrában (Both Mária)</i>	7-8	206
<i>A zenei alapképesség – és fejlődési folyamata (Nádassy Lászlóné)</i>	2	94
<i>Az „alkotmányos” pedagógus, Janus Korczak (Makai Éva)</i>	12	95
<i>Az év gyermekkönyvei (Károlyi Ágnes)</i>	3	98
<i>Diákönkormányzatok és Igazlító Nap (Gácsi Erzsébet)</i>	7-8	195
<i>Egy, a természetvédelmi nevelést szolgáló, kiegészítő taneszközként használható könyvsorozatról (Hamrák Anna)</i>	7-8	201
<i>Európai tanárok (Nagy Mária)</i>	10	99
<i>Ezer angyal és egy minisztérium... (Trencsényi László)</i>	7-8	199
<i>Fák, erdők, iskolák (Kocsis József)</i>	9	98
<i>Homo Ludens – Trencsényi László könyvéről (Faludi Szilárd)</i>	1	82
<i>Hozzászólás egy kitűnő pedagógiai kezdeményezéshez (Falvai Károly)</i>	5	92
<i>Játékos történelmi táborok (Horváth H. Attila)</i>	1	85

Kísérlet a történelemtanítás megújítására (<i>Réthy Endréne</i>)	2	97
Kooperatív technikák (<i>Benda József</i>)	9	102
Lexi és a Pillétánc (<i>Székely G. Tibor</i>)	12	88
Már megint (<i>Horváth Attila</i>)	1	84
Megvan a tankönyv is... (<i>Pócze Gábor</i>)	10	104
Nagy Károly: A Putnoki Állami Polgári Fiú- és Leányiskola története (1916–1948) (<i>Horváth László</i>)	6	103
Nagy Mária: Tanári szakma és professzionalizálódás (<i>Pócze Gábor</i>)	5	97
Olvasóvá nevelés egyetemista szemmel (<i>Hajducsek Judit</i>)	2	98
Óvodai nevelés játékkal, mesével öt könyvben (<i>Hamrák Anna</i>)	9	99
Óvodaiskolai program 1981–1994 (<i>Kovács Anna</i>)	9	94
Segítő szomszédság (<i>Trencsényi László</i>)	7-8	204
Szabó László Tamás: Minőség és minősítés az iskolában (<i>Schüttler Tamás</i>)	6	101
Sztehlo Gábor, a gyermeknevelő (<i>Trencsényi Imre</i>)	12	93
Tehetséges tanulóknak szánt programok megtervezése és megvalósítása (<i>Mihály Ildikó</i>)	7-8	191
Új magyar kamaszregény (<i>Trencsényi László</i>)	6	104
Vallomás – tanítók vallomásairól (<i>Vaikó Éva</i>)	2	96

TANKÖNYVEKRŐL

<i>Dörömbözi János</i> : Új filozófia-tankönyv	2	91
<i>Korányi Erzsébet</i> : Mit írjak, mit írjak, hogy mikor olvassa...	2	74
<i>Kronstein Gábor</i> : Két esszétankönyv a magyar történelemről	2	82

MONITOR '93

<i>Horváth Zsuzsanna</i> : Olvasás, szövegértés	7-8	97
<i>Tompa Klára</i> : Matematika	7-8	109
<i>Vári Péter</i> : Következtetések	7-8	129
<i>Vári Péter</i> : Miért Monitor?	7-8	93
<i>Vári Péter</i> : Számítástechnika	7-8	125
<i>Vári Péter</i> : Természettudomány	7-8	121

SZÁMVETÉS ÉS TERVEK

Fiatal Demokraták Szövetsége (<i>Pokorni Zoltán</i>)	4	4
Interjú <i>Kálmán Attilával</i> , a Művelődési és Közoktatási Minisztérium politikai államtitkárával	4	62
Kereszténydemokrata Néppárt (<i>dr. Lukáts Miklós</i>)	4	14
Köztársaság Párt (<i>Frenkl Róbert</i>)	4	23
Magyar Demokrata Fórum (<i>Dobó Attila</i>)	4	31
Magyar Szocialista Párt (<i>Jánosi György</i>)	4	46
Magyar Szociáldemokrata Párt (<i>Gazsó Ferenc</i>)	4	38
Szabad Demokraták Szövetsége (<i>Horn Gábor</i>)	4	55

FŐVÁROSI MELLÉKLET

A magánoktatási intézmények is közoktatási feladatokat látnak el – ha nem hagyják magukra őket – Beszélgetés <i>Várhegyi György</i> -gyel, az Alapítványi és Magániskolák Egyesületének elnökével (<i>Győri Anna</i>)	11	102
A tárgylagos történelemtanításról (A Történelemtanárok Egyesületének állásfoglalása)	1	110
„Az a szándék vezet minket, hogy valamit tegyünk a hazai oktatásért” – Interjú <i>Doba Lászlóval</i> , a Budapesti Gimnáziumának Igazgatói Kollégiumok elnökével (<i>Győri Anna</i>)	7-8	216
„Csak kompetens felnőttek nevelhetnek kompetenssé gyerekeket” – Beszélgetés <i>Hűvös Évával</i> , az Autonómia Egyesület elnökével (<i>Schüttler Tamás</i>)	10	106
<i>Horányi Györgyné</i> : Önként jelentkező szülők a nevelési tanácsadóban	6	106
<i>Kuti Gusztávné</i> – <i>Szilágyi Imréné</i> : Az alapkészségek fejlettségének szintje az 1. és 3. évfolyam befejeztével	1	91
„Nem tanultuk meg, hogyan kell jól lobbyzni” – Interjú <i>Szenes Györggyel</i> , a Magyar Szakképzési Társaság főtítkárával (<i>Schüttler Tamás</i>)	7-8	210
<i>Pavlik Oszkárné</i> : Mit tudnak a budapesti diákok?	2	99
<i>Pereszlényi Éva</i> : Változó idők, változó igények a fővárosi óvodák nevelési gyakorlatában – Egy óvodai felmérés tapasztalatai	5	102
<i>Sáska Géza</i> : A közoktatás néhány problémája egy hirtelen decentralizált városban: Budapesten	12	107
<i>Szilágyi Imréné</i> – <i>Kuti Gusztávné</i> : Az alapkészségek fejlettségének szintje az 1. és 3. évfolyam befejeztével	1	91
<i>Závodszy Géza</i> : Történések demokráciája vagy a demokrácia története?	3	107

WERKSTATT

Andrea Bartal Frau Mayer et al.: Die Eltern und die Schüler der vierten Klasse haben unsere Schule gewählt 79

KRITIK-BEOBACHTER

Lexi und Tanz der Schmetterlinge („Lexi és pillétánc” (G. Tibor Székely) 88
Gábor Sztehló der Erzieher (Imre Trencsényi) 93

Der „verfassungstreue” Pädagog Janusz Korczak (Éva Mahai) 95
Die Kinder der Zukunft (Mária Frick) 98
Ars Sacra (László Trencsényi) 106

BEILAGE DER STADT BUDAPEST

Géza Sáska: Einige Probleme des Unterrichtswesens einer schlagartig dezentralisierten Stadt: Budapest 107

Létrejött a Takács Etel Alapítvány

Az Alapítvány Takács Etel végakarata alapján támogatni kíván tehetséges és szorgalmas tanárjelölteket.

Az Alapítvány

- évente egyszeri pályakezdési támogatást nyújt egy végzős magyar szakos tanárjelöltnek, aki pályáját 10–14 éves tanulók oktatásával kívánja kezdeni;
- évente maximum tíz magyar és/vagy pedagógia szakos tanárjelölt számára önképzési támogatást nyújt.

Az Alapítvány vagyona közadakozásból gyarapítható, céljainak megvalósításához bármely, bel- és külföldi jogi vagy természetes személy hozzájárulhat.

Az Alapítvány számlaszáma: OTP Bp., XII. ker. 530-017713-9

Az Alapítvány mindenkori teljes vagyona az Alapítvány céljainak megvalósítását és működési feltételeinek biztosítását szolgálja.

A hozzájárulás adóalapot csökkentő összeg. Az erre vonatkozó igazolásokat az Alapítvány kuratóriuma adja ki.

Az Alapítvány címe: Takács Etel Pedagógiai Alapítvány
1126 Budapest
Kiss János altb. u. 40.

Önképzési támogatás 1995.

Maximum 10000–10000 Ft-os támogatás évente 10 fő részére

Pályázhatnak azok a budapesti magyar és/vagy pedagógiai szakos tanárjelöltek, akik tudományos munkájukhoz, önképzésükhöz, továbbképzésükhöz, szakirodalom vásárláshoz anyagi hozzájárulást igényelnek.

A pályázatnak tartalmaznia kell a személyi adatokon kívül az elérni kívánt szakmai cél pontos leírását és az igényelt összeg indoklását.

Az önképzési támogatásra folyamatosan lehet pályázni. A támogatást félévenként egy alkalommal – első ízben az 1995. március 30-ig beérkezett pályázatok elbírálása után – ítéli oda a kuratórium.

A pályázatot az alapítvány címére kérjük beküldeni (lásd feljebb).

